

BANK SOHASIDA KENG QO‘LLANILUVCHI TERMINLARNING O‘ZBEK-INGLIZ TILLARIDAGI QIYOSIY TAHLILI

Negmatova Mumtozbegin Ulug‘bek qizi

O‘zDJTU, 2-kurs magistranti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada bank sohasida qo‘llaniluvchi terminlarning paydo bo‘lishi, xususiyatlari va ularning ahamiyati o‘zbek va ingliz tillari misolida qiyoslab o‘rganilgan. Terminologiya tarixi, bank sohasining rivojlanishida unda qo‘llaniluvchi terminlarning roli, o‘zbek tiliga kirib kelgan terminlarning uslublari va vositalari haqida ham ma‘lumotlar berib o‘tilgan. Shuningdek, bugungi kunda bank sohasida qo‘llaniluvchi bir qator terminlar qiyosiy tahlil etilgan.

ABSTRACT

This article provides information about the appearance of the terms used in the banking sector and their characteristics, their importance are compared using the example of the Uzbek and English languages. The history of terminology, the role of the terms used in the development of the banking industry, the methods and tools of the terms that entered the Uzbek language were also given. Moreover, a number of terms used in the banking industry today are comparatively analyzed.

Key words: terms, terminology, methods, banking sector, banking industry, tools.

Bugungi kunda fan va texnika taraqqiyoti jadal sur‘atlar bilan rivojlanib bormoqda. Fanga turli yangi atamalar yangi qarashlar va yangicha fikrlar kirib kelgan bo‘lib, insonni zamon bilan hamnafas bo‘lib yashashga undaydi. Bunga misol tariqasida bank sohasi faoliyatini keltirishimiz mumkin. Ushbu sohani juda yangi soha deb atash noo‘ron. Sababi, qadimda ham bank faoliyatiga oid operatsiyalarni bajaruvchi tashkilotlar bo‘lgan, ammo ular aynan bugungi banklar vazifasini bajara olmagan. Banklarning paydo bo‘lishi va foaliyat ko‘rsatishining asosi - pul ayirboshlash bo‘yicha ehtiyojning yuzaga kelganligidadir. Bunda Yevropani yorqin misol qilib ko‘rsatish mumkin. O‘rta asrlarda (pul) tangalarning yagona tizimi mavjud bo‘lmagan. Savdo turli mamlakatlar, shaharlar, hatto, alohida shaxslarning tangalari orqali olib borilgan. Barcha tangalar turli vazn, shakl va nominalga ega bo‘lgan. Shuning uchun tangalar bilan shug‘ullanuvchi va ayirboshlashni olib bora

oladigan mutaxassislar o'z ayirboshlash stollari bilan qizg'in savdo ketayotgan joylarga joylashishgan. Shu bois, "bank" so'zi italyanacha "banco"-ayirboshlovchining oldidagi stol degan ma'noni anglatuvchi so'zdan kelib chiqqan. Bunga o'xshash operatsiyalar nafaqat Rimda, balki Gretsiya kabi Yevropaning boshqa mamlakatlarida, shuningdek, qator Sharq mamlakatlarida ham amalga oshirilgan (Abdullayeva, 2017, 14b). Bugungi kunga kelib esa banklarning jahon iqtisodiyoti va siyosatidagi o'rnini anchayin salmoqli. Shu sababdan ham bu sohada qo'llaniladigan maxsus terminlarni o'rganish ham tilshunoslar oldida turgan dolzarb masalardan biridir.

Avvalo, termin tushunchasiga ta'rif beradigan bo'lsak, uni turlicha talqin etish mumkin. Turli adabiyotlarda terminlarga turlicha ta'rif beriladi. Chunonchi, mantiqshunos (logik)lar uchun termin-aniiq obektga tegishli tavsif (yoki tavsiflar) yig'indisini nazarda tutuvchi va unda tatbiq etiluvchi so'z hisoblanadi. Har qanday tildagi istalgan so'z termin bo'lishi mumkin (Dadaboyev, 2019, 4-5b). Bundan ko'rinib turibdiki, ma'lum bir so'zga termin sifatini berishlik uchun, ushbu so'z bir sohadoirasida keng tatbiq etilishi kerak. Har qanday so'z termin bo'la olishi mumkin. Ammo hech bir shaxs dunyodagi terminlarning barchasini tasnifinibilmaydi. Bunga sabab terminlar ma'lum birsoha doirasidagina qo'llaniladi. Masalan, lingvistlar qo'llaydigan terminlar, farmatsevtlar uchun mutloqo notanish, yoki teskarisi. Ammo shuni ayta olamizki, terminlarning qo'llanilishi geografik juhatdan joy tanlamaydi. Ya'ni ular o'z sohasi bo'yicha dunyoning istalgan nuqtasida qo'llaniladi. Bank tizimi terminologiyasi iqtisodiyot fani negizida tashkil topgan. Terminlarning paydo bo'lishida neologizmlarning o'rnini katta. Har qanday termin o'zbek tiliga kirib kelayotganda uning quyidagi jihatlariga e'tibor berish kerak bo'ladi: terminning o'zbek tilini tovush tizimiga mosligiga; uning o'zbekcha muqobili bor -yo'qligiga; kalka yoki tarjima qilish zaruriyatiga; iqtisodiy terminning mazmuniga; uning sodda va ravonligiga; mohiyatiga va o'ng'ayligiga.

O'zbek tiliga bank sohasidagi terminlar asosan ikki uslubda kirib kelgan. Birinchisi, chet tilidagi terminning, o'zbektilidagi muqobil variantini toppish orqali. Bunga misol qilib, клиент- mijoz, аукцион- kimoshdi, процент- foiz terminlarini ko'rishimiz mumkin.

Ikkinchisi esa, chet tilidagi so'zni transliteratsiya yoki transkripsiya uslubi orqali o'zbek tiliga kirib kelishini kuzatishimiz mumkin. Misol tariqasida, счёт- schyot, акционер- aksiyoner, кредит -kredit kabilarni keltirishimiz mumkin.

Yuqorida keltirilgan terminlar, o'zbek tiliga rus tili vositasida kirib kelgan terminlar hisonlanadi.

Quyida esa bugungi kunda bank sohasida keng qo'llaniladigan terminlarning ayrimlarini ingliz tili bilan qiyoslagan holda keltirib o'tamiz.

Account. A type of financial property or financial obligation that is held and owned under your name. When you open a financial account—whether it’s a checking account, savings account, CD or money market account—you have certain rights and responsibilities as an account holder.

Hisobvaraqa- xaridor nomiga sotuvchi tomonidan taqdim etiladigan tovarlar va xizmatlarning yetkazib berilishini va ularning to‘liq qiymatini tasdiqlovchi hisobvaraqa. Hisob faktura savdo bitimining shartlari, jumladan, hajmi, narxi, qiymati, sotish va yetkazib berish usullari to‘g‘risidagi ma‘lumotlarni o‘z ichiga oladi.

APR (Annual Percentage Rate). The total annualized cost of a loan. When you borrow money, whether it’s via a credit card, car loan or another loan, the lender is required to disclose the APR, so you understand the full cost of borrowing the money.

Yillik foiz stavkasi - bu qarz oluvchi (bank) kreditdan (omonatdan) foydalanish uchun bir yil davomida to‘laydigan qarz (depozit) miqdorining ma‘lum foizidir.

ATM (Automated Teller Machine). A convenient location for basic banking transactions, such as withdrawing cash, depositing checks or making balance inquiries. Many banks offer access to a network of fee-free ATMs.

Avtomatlashtirilgan pul o‘tkazish mashinasi/ Bankomat - dasturiy-texnik kompleks bo‘lib, avtomatlashtirilgan tarzda pul mablag‘larini berish va qabul qilishga mo‘ljallangan, shuningdek, bankomat orqali tovarlar va xizmatlar uchun to‘lovlarni amalga oshirish, tegishli operatsiyalarni tasdiqlovchi hujjatlar tayyorlash imkoniyati mavjud.

Check. A type of financial instrument that instructs the check writer’s bank to make a payment to the recipient indicated on the check. Some people write paper checks and other people use their bank’s online bill pay feature to issue electronically generated checks.

Chek. Bankdagi hisobvaraqa egasining muayyan summadagi pulni biror shaxsga to‘lash to‘g‘risida bankka yoki kredit muassasasiga yo‘llagan yozma buyrug‘i, farmoyishi; pul hujjati, qimmatli qog‘oz turi.

Credit. Credit generally refers to your ability to borrow—the willingness of banks and other lenders to extend a loan to you.

Kredit. Qaytarishlilik sharti bilan (foiz to‘lovlari bilan birgalikda) mahsulot yoki pul ko‘rinishidagi qarz/ssuda; qarzdor va kreditor o‘rtasidagi iqtisodiy munosabatlarni belgilaydi.

Electronic signatures. Under U.S. federal law, electronic signatures or e-signatures have the same legal validity as signatures on paper contracts. Online contracts may have the same legal status as paper contracts.

Electron imzo. Egasini identifikasiya qilish imkoniyatini beradigan elektron hujjatdagi raqamli imzo.

Investments. Investments are financial assets that are purchased and sold by investors, with the goal of earning a return on investment (ROI). Common types of investments include stocks, bonds, mutual funds, index funds, exchange traded funds and real estate. There are also various alternative investments like gold, commodities, fine art, wine and more. Unlike bank savings and checking accounts, investments are not FDIC insured and have a risk of loss.

Investitsiyalar. Investor tomonidan foyda olish maqsadida ijtimoiy soha, tadbirkorlik, ilmiy va boshqa faoliyat turlari ob'ektlariga tavakkalchiliklar asosida kiritiladigan moddiy va nomoddiy boyliklar hamda ularga bo'lgan huquqlar, shu jumladan intellektual mulk ob'ektlariga bo'lgan huquqlar, shuningdek reinvestitsiyalar bo'lib, ular mablag'larni (milliy va chet el valyutasidagi pul mablag'lari), shu jumladan maqsadli bank omonatlarini, paylarni, ulushlarni, aksiyalarni, obligatsiyalarni, veksellar va boshqa qimmatli qog'ozlarni; ko'char va ko'chmas mol-mulkni (binolar, inshootlar, uskunalar, mashinalar va boshqa moddiy qimmatliklarni); intellektual mulkka doir mulkiy huquqlarni, shu jumladan u yoki bu ishlab chiqarish turini tashkil etish uchun zarur bo'lgan, texnik hujjatlar, ko'nikmalar va ishlab chiqarish tajribasi tarzida rasmiylashtirilgan, patentlangan yoki patentlanmagan (nou-xau) texnik, texnologik, tijoratga oid va boshqa bilimlarni, shuningdek O'zbekiston Respublikasining qonun hujjatlarida taqiqlanmagan boshqa qimmatliklarni o'z ichiga olishi mumkin.

Online bank. Online banks, also called digital or internet banks, operate primarily via the internet. You can manage your accounts at an online bank from a computer or mobile device from anywhere at any time.

Onlayn bank. (Internet-banking deb ham ataladi) Bankning mijozlariga o'z bank operatsiyalarini bajarish va tegishli faoliyatni tegishli bankning veb-saytida to'ldirish imkonini beradigan veb-ga asoslangan bank usulidir. Sizning bankingiz (yoki yangi bank) bilan onlayn xaridor sifatida ro'yxatdan o'tishingiz orqali bankingiz mahalliy filiallarda taqdim etadigan deyarli barcha keng tarqalgan xizmatlarga onlayn kirishingiz mumkin.

Xulosa o'rnida aytishimiz mumkinki, ingliz tilida keng qo'llaniladigan bank terminlaridan, o'zbek tilida ham foydalaniladi. Ularning o'rtasida ma'no va qo'llanilish jihatdan hech qanday chegara yo'q.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Abdullayeva Sh. Bank ishi. Toshkent, 2017
 2. Barotov.Z Iqtisodiy matnlarda neologizmlarning tarjima qilinishi. Samarqand, 2013.
 3. Dadaboyev H. O‘zbek terminologiyasi. Toshkent, 2019.
 4. Husanov N. Mirahmedova Z. Iqtisodiy atamalar va ish yuritish. Toshkent, 2005.
 5. Tog‘ayev S. Bank ishi uslubiy qo‘llanma. –Samarqand, 2016.
 6. Tursunov U. O‘zbek terminologiyasi masalalari. - Tashkent, 1933.
- Foydalanilgan saytlar
finlit.uz
americanbanker.com